

Risico op valkuilen bij meervoudige behandeling

Een meervoudige behandeling van zaken heeft grote voordelen boven enkelvoudig beslissing. Maar er zijn valkuilen met het risico van onjuiste uitspraken.

Dit bleek donderdag 8 december in Den Haag, waar honderd rechters deelnamen aan de Dag van het oordeel. Op deze bijeenkomst, georganiseerd door SSR en de Raad voor de rechtspraak, werd bekeken of het meervoudig afdoen van zaken wel altijd zoveel meerwaarde heeft vergeleken met de enkelvoudige behandeling.

Nadelen

De toepassing van meervoudige behandeling van zaken is bij de rechtbanken de laatste jaren sterk verminderd. In de Rechtspraak wordt dat over het algemeen gezien als een verlies van kwaliteit. In het Regeerakkoord wordt daarentegen gepleit voor meer enkelvoudige afdoening, te beginnen bij de kantonappellen. Dat een meervoudige behandeling voor een betere besluitvorming en uitspraak zorgt—ingegeven door de gedachte dat drie méér weten dan één—staat wel vast, zo bleek op de Dag van het oordeel. Recent experimenteel onderzoek verricht door Joep Sonnemans (Universiteit van Amsterdam) en Frans van Dijk (Raad voor de rechtspraak) toont aan dat dit in ieder geval zo is bij moeilijke zaken.

Uit andere onderzoeken echter, die tijdens de bijeenkomst werden gepresenteerd, blijkt dat er ook risico's kleven aan besluitvormingsprocessen in een groep, zoals rechters dat doen in raadkamer.

Zo toont een nieuw (sociaal-)psychologisch experimenteel onderzoek van Carsten de Dreu en Femke ten Velden van de Universiteit van Amsterdam aan dat tijdsdruk, vermoeidheid en onvoldoende uitwisseling van dossierkennis een negatieve invloed kan hebben op een goede besluitvorming. Daarnaast is er het psychologisch mechanisme van 'verankering' dat rechters parten kan spelen. Daarbij kan men zich, bij het nemen van beslissingen, onbewust laten leiden door informatie die mogelijk niet ter zake doet.

Ook een verkeerd gebruik van intuïtie kan tot ernstige foute beslissingen leiden, aldus de Amerikaanse rechtspsycholoog Jeffrey Rachlinski, onder meer verbonden aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

Oplossingen

Tijdens de discussies werd veel gesproken over mogelijkheden om de gevreesde valkuilen bij meervoudige oordeelsvorming te vermijden. Moet er een protocol komen voor het verloop en de organisatie van het raadkamerproces? Moet er in de SSR-opleidingen en masters meer aandacht komen voor de risico's bij groepsdynamische processen bij rechters? Kunnen al te dominante voorzitters aangepakt worden, zodat zij hun collega's niet monddood maken? En hoe organiseren we het lezen van een strafdossier op een zodanige manier dat iedere rechter in een meervoudige kamer voldoende op de hoogte is van die informatie?

Dagvoorzitter Marc Loth, lid van de Hoge Raad, trok de eindconclusie. 'Ons brein is feilbaar en je moet je daarvan bewust zijn', aldus zijn boodschap over de Dag van het oordeel.

Lees ook het nieuwsbericht met de reacties van enkele deelnemers.
